Victor Moberger

Mackie och misstagsteorin

1. INLEDNING

J. L. Mackies *misstagsteori* om moralisk diskurs är en av de mest omdiskuterade positionerna inom samtida metaetik.[1] I förhållande till antalet filosofer som godtar teorin (eller som överhuvudtaget ser den som ett gångbart alternativ) ägnas den oproportionerligt stor uppmärksamhet, inte minst i form av diverse skyndsamma försök att visa att teorin är falsk.

Mitt syfte i denna artikel är dock inte att diskutera något argument för eller emot Mackies misstagsteori, och jag ska inte heller ta ställning till dess rimlighet. I stället ska jag intressera mig för den exegetiska frågan vad den teori som Mackie själv förespråkade under namnet ”misstagsteori” egentligen går ut på. Jag ska argumentera för att den gängse tolkningen inte gör rättvisa åt hans intentioner, och jag ska föreslå en alternativ tolkning som tycks mig ligga mer i linje med dessa. Mer specifikt ska jag försöka visa att Mackies moraliska semantik är mer komplicerad än vad som ofta antas.

2. MISSTAGSTEORIN OCH STANDARDTOLKNINGEN

Mackies misstagsteori kan sägas bestå av två komponenter, en semantisk och en ontologisk.

Enligt den semantiska komponenten involverar moralisk diskurs vad Mackie kallar ”ett anspråk på objektivitet, ett antagande om att det finns objektiva värden” (1977, s. 35).[2] Med ”objektiva värden” avser Mackie egenskaper eller fakta med en speciell sorts handlingsvägledande eller

[1] Mackie presenterade misstagsteorin redan 1946 i en artikel med den dramatiska titeln ”A Refutation of Morals”. Det centrala verket i detta sammanhang är dock Mackies inflytelserika *Ethics: Inventing Right and Wrong* (1977). Relevanta diskussioner finns även i hans *Hume's Moral Theory* (1980) och *The Miracle of Theism* (1982).

[2] Sidhänvisningar inom parentes är till Mackie (1977), om inget annat anges. Samtliga översättningar är mina.

Filosofisk tidskrift 2016 nr 1, 21-33

föreskrivande kraft. Man får intrycket att han brottas med att förmedla karaktären hos denna kraft. Den stora variation av termer, fraser och (ibland bisarra) metaforer som vi får ta del av pekar i flera olika riktningar, och det blir aldrig riktigt klart exakt vad Mackie är ute efter.[3] Ett framträdande tema är dock idén att objektiva värdefakta eller värdeegenskaper skulle vara just *objektivt* föreskrivande, på så vis att föreskrifterna skulle vara oberoende av oss och våra önskningar, trosföreställningar, sociala konventioner etc. Misstagsteorins semantiska komponent går då ut på att vanliga moraliska omdömen tillskriver sådana objektivt föreskrivande värdeegenskaper till handlingar, personer och sociala arrangemang. När vi säger (eller tänker) exempelvis att det är fel att tortera oskyldiga eller att en ojämlik fördelning av samhällets resurser är orättvis, så menar vi enligt Mackie att det finns objektiva föreskrifter mot dessa saker, föreskrifter ”som bara finns där, inbyggda i världen, utan att vara [utfärdade] av någon person eller grupp av personer, inte ens av Gud” (s. 59).

Enligt misstagsteorins ontologiska komponent kan världen dock inte tillgodose detta anspråk på objektivitet. Som Mackie mycket koncist uttrycker det: ”Det finns inga objektiva värden” (s. 15). Hans främsta skäl för att dra denna slutsats är att objektiva värden är alltför metafysiskt konstiga för att kunna existera.[4] Han skriver att om de fanns så skulle de vara entiteter ”av ett mycket märkligt slag, helt annorlunda än någonting annat i universum” (s. 38). Det som gör objektiva värden metafysiskt suspekta från Mackies synpunkt verkar i första hand vara att de inte kan inordnas i en vetenskaplig eller naturalistisk världsbild. En sådan har utrymme för krav eller föreskrifter som kan förstås i termer av vetenskapligt respektabla naturliga egenskaper, exempelvis psykologiska eller sociala egenskaper. Objektiva föreskrifter kan dock inte (ens i princip)

[3]Objektiva värdens föreskrivande kraft karakteriseras som ”kategorisk” (s. 29), ”intrinsikal” (s. 40), ”absolut” (s. 33), ”nödvändig” (s. 40), ”objektiv” (s. 24), ”extern” (s. 34) och ”auktoritativ” (s. 39). Utöver denna handlings*vägledande* aspekt tycks Mackie även mena att objektiva värden skulle vara handlings*motiverande*, på så sätt att blotta insikten om att ett objektivt värde förelåg skulle motivera oss att eftersträva eller agera i enlighet med det, alldeles oberoende av hur vi var psykologiskt beskaffade i övrigt (s. 23–24, 40). Angående bisarra metaforer – vid ett tillfälle liknar Mackie en betalningsskyldighet vid en ”immateriell sugslang” eller ”osynlig krok [. . .] som fiskar efter pengarna”. Att vara förpliktigad liknas vid att vara ”bunden [av] ett osynligt rep” (s. 74).

[4]En annan viktig bevekelsegrund för Mackie är moralisk *oenighet*, som han anser tala för att våra moraliska ställningstaganden inte formas genom perception av objektiva värden; i stället är de rationaliseringar av vårt sätt att leva. Detta anser han i sin tur tala för att det inte finns några objektiva värden (1946, s. 78–79; 1977, s. 36–38).

förstås på ett sådant sätt, och ryms därmed inte med mindre än att vi postulerar metafysiskt extravaganta *icke-naturliga* egenskaper och fakta. Sådana entiteter bör vi dock inte bara undvika att postulera, utan vi bör förneka deras existens.[5]

Misstagsteorin går således ut på att moralisk diskurs förbinder oss till icke-existerande objektiva föreskrifter. När vi fäller moraliska omdömen begår vi enligt Mackie ett metafysiskt misstag – vi tillskriver objekt egenskaper som inte finns, eller åtminstone egenskaper som ingenting kan ha.

Hittills har jag karakteriserat Mackies moraliska semantik ungefär så som den brukar karakteriseras. Som framgår av redogörelsen ovan anser Mackie att anspråket på objektivitet genomsyrar befintlig moralisk diskurs. Det finns dock utrymme för oenighet om *hur* genomsyrande han anser att det är. Enligt en gängse tolkning – låt oss kalla den *standardtolkningen* – gör Mackie gällande (1) att *samtliga* moraliska omdömen gör anspråk på att beskriva objektiva moraliska fakta, och dessutom (2) att detta anspråk är ett *essentiellt* drag hos moraliska omdömen (i den meningen att ett omdöme måste involvera anspråket för att räknas som moraliskt).[6]

Denna tolkning tycks mig felaktig. I de följande två avsnitten ska jag försöka visa att Mackie inte godtar vare sig (1) eller (2). Jag ska även försvara en specifik alternativ tolkning.

3. Semantisk pluralism

Det tycks mig som att det bästa sättet att förstå Mackie är att tillskriva honom en *pluralistisk* moralisk semantik, enligt vilken det, grovt uttryckt, finns två olika *slags* moralisk diskurs, som uppvisar olika semantiska drag.[7] Dels har vi den objektivistiska varianten, som essentiellt involverar det metafysiskt suspekta anspråket på objektivitet. Det råder föga tvivel om att Mackie anser att detta anspråk är genomgripande. Han skriver att ”de traditionella moraliska begreppen hos vanliga människor liksom hos huvudfåran av västerländska filosofer är

[5]Detta är i alla fall en vanlig tolkning av Mackies konstighetsargument. Se exempelvis Timmons (1999, s. 49–51) och Sturgeon (2006). Mackie verkar dock inte anse att postulerandet av icke-naturliga egenskaper och fakta är *tillräckligt* för att inrymma objektiva föreskrifter. Han tycks ju förneka att gudomliga befallningar – rimligen paradigmatiskt icke-naturliga entiteter – skulle duga (s. 59).

[6]Se exempelvis Olson (2014, s. 41) och Finlay (2008).

[7]Denna typ av moralisk semantik utvecklas i Gill (2009) och Francén (2007; 2010). Se även Loeb (2008). För kritik, se Johansson och Olson (2015).

begrepp om objektivt värde" (s. 35).[8] Enligt den pluralistiska semantik som jag kommer att tillskriva Mackie finns det dock även en icke-objektivistisk variant av moralisk diskurs, som inte involverar anspråket på objektivitet.

Om det finns en sådan icke-objektivistisk variant, så kan vi sluta oss till att moralisk diskurs inte är essentiellt förbunden till objektiva värden – om vissa satser och ställningstaganden lyckas med att vara moraliska sådana utan att involvera anspråket på objektivitet, så kan inte detta anspråk vara ett essentiellt drag hos moraliska omdömen. (2) implicerar med andra ord (1), och om vi tillskriver Mackie den pluralistiska tesen, som ju implicerar att (1) är falsk, så behöver vi därmed även anta att han förnekar (2). Men som jag ska försöka visa nedan finns det oberoende evidens för att Mackie förnekar (2). Detta talar i sin tur för att tolka honom som pluralist, då pluralismen gör det begripligt hur anspråket på objektivitet kan vara icke-essentiellt. Om alla befintliga moraliska omdömen är förbundna till objektiva värden så är det svårt att se hur ett avlägsnande av detta anspråk kan undvika att "byta ämne". Om det däremot redan finns en icke-objektivistisk variant av moralisk diskurs så blir det lättare att se hur anspråket kan vara blott kontingent.

Jag ska återkomma i avsnitt 4 till frågan vilka semantiska egenskaper Mackie anser att dessa icke-objektivistiska moraliska omdömen uppvisar. Först vill dock jag ge stöd åt tesen att han anser att det *finns* sådana omdömen. Låt mig börja med att helt enkelt citera några passager där Mackie tycks ge uttryck för denna uppfattning (kursiveringarna är mina):

> [D]et är rimligt att hävda att åtminstone *många* moraliska omdömen innehåller ett kategoriskt uppmanande element. (s. 29)

> [*D*]*e flesta* människor, när de fäller moraliska omdömen, gör implicit anspråk på att, bland annat, peka på någonting objektivt föreskrivande. (s. 35)

> [I] vardagliga moraliska omdömen [är] anspråket på moralisk auktoritet [...] *vanligtvis* närvarande. (s. 41–42)

> [E]tiska användningar [av "god"] är särskilt *benägna* att [involvera] begreppet om objektivt moraliskt värde. (s. 59)

[8] Mackie nämner Platon, Aristoteles, Cudworth, Clarke, Price, Kant, Sidgwick och Moore som exempel på denna huvudfåra av västerländska filosofer (s. 23–24, 30–32, 46). Här får man intrycket att Mackie tänker sig att *metaetiska* övertygelser har betydelse för huruvida första ordningens moraliska omdömen involverar anspråket på objektivitet.

> [D]en *huvudsakliga* etiska användningen [av ”god”] refererar till förmodade intrinsikala krav. (s. 63)

> Tron på objektiva moraliska krav [är] implicit i *mycket* av vanligt moraliskt tänkande. (1980, s. 141–42)

Dessa passager framstår som märkliga om vi antar att Mackie betraktar anspråket på objektivitet som ett universellt drag hos moraliska omdömen.

Att tillskriva Mackie en pluralistisk semantik tillåter oss även att göra reda för det sätt på vilket han formulerar misstagsteorins ontologiska komponent. Han säger aldrig att det inte finns några moraliska värden, bara att det inte finns några *objektiva* sådana. Än mer talande är fraser som ”värden är inte objektiva” (s. 15) och ”moraliska värden är inte objektiva” (s. 18). Dessa fraser antyder starkt att Mackie inte förnekar att det finns moraliska värden, utan bara att de moraliska värden som finns är objektiva. Detsamma gäller hans val av termen ”moralisk subjektivism” (utöver ”moralisk skepticism”) som namn på förnekandet av objektiva värden (termen ”moralisk nihilism” lyser med sin frånvaro). Titeln på kapitel 1 av *Ethics* – ”Värdenas subjektivitet” – är också talande.[9]

Det ska sägas att med ”värden” tycks Mackie här ha moraliska *egenskaper* eller *fakta* i åtanke, inte moraliska *omdömen*, och tesen att det finns icke-objektiva moraliska egenskaper eller fakta implicerar inte att det finns icke-objektivistiska moraliska omdömen som tillskriver sådana egenskaper eller beskriver sådana fakta. Men de ontologiska respektive semantiska teserna i fråga är minst sagt kongeniala, och givet att Mackie hyser den förstnämnda verkar det plausibelt att tillskriva honom även den sistnämnda.

Att Mackie godtar att det finns icke-objektiva moraliska egenskaper eller fakta talar även för att han förnekar att anspråket på objektivitet är essentiellt för moralisk diskurs. Det vore märkligt om han ansåg att omdömen som lyckas tillskriva moraliska egenskaper eller beskriva moraliska fakta, om än bara icke-objektiva sådana, ändå måste misslyckas med att vara moraliska omdömen. Som jag hävdade ovan talar detta i sin tur för att tillskriva Mackie den pluralistiska tesen, då denna förklarar hur anspråket på objektivitet kan vara icke-essentiellt.

En annan fördel med en pluralistisk tolkning är att den hjälper oss att göra reda för Mackies reformförslag för moralisk diskurs. Som många har noterat är det smått paradoxalt att Mackie, efter att ha argumenterat för en moralisk misstagsteori i första delen av *Ethics*, går vidare i bokens

[9] Jfr Berker (2011).

andra del till att argumentera för diverse första ordningens moraliska ståndpunkter. Detta är till synes analogt med att först ge argument för ateism, för att sedan ge sig in i diverse teologiska dispyter.

Mackie understryker dock att moralisk diskurs fyller en viktig social funktion, och att vi därför inte bara kan göra oss av med den på det sätt som vi gjorde oss av med exempelvis flogistondiskurs efter att ha upptäckt dess felaktigheter.[10] Mackie föreslår i stället att vi ger upp projektet att försöka upptäcka objektiva moraliska sanningar, och börjar

> [...] se på saken på ett annat sätt. Moralen är något vi får skapa snarare än upptäcka: vi måste bestämma oss för vilka moraliska uppfattningar vi ska anamma, vilka moraliska förhållningssätt vi ska inta. [...] [S]yftet [är] att bestämma oss för vad vi ska göra, vad vi ska stödja och vad vi ska fördöma, vilka handlingsregler vi ska acceptera och befrämja i syfte att vägleda eller styra våra egna val och kanske även andras. (s. 106)

Det är dock inte uppenbart vad Mackie vill ha sagt här. Det är tydligt att han vill behålla användandet av den moraliska vokabulären som ett nyttigt socialt verktyg för att influera mänskligt beteende. Men hur det skisserade scenariot ska förstås från *metaetisk* synpunkt är mindre klart.

Låt oss titta på tre möjliga tolkningar. Två av dessa utgår ifrån antagandet att Mackie anser att anspråket på objektivitet är essentiellt för moralisk diskurs. En möjlighet är då att han föreslår att vi fortsätter att fälla moraliska omdömen, och således att vi fortsätter att tro på och yttra osanningar, men (på något sätt) medvetet och med deras praktiska nytta i åtanke. Ingenting skulle med andra ord ha förändrats från semantisk synpunkt – vår användning av den moraliska vokabulären skulle fortfarande tillskriva icke-existerande (eller åtminstone icke-instantierade) objektiva moraliska egenskaper till handlingar, karaktärsdrag, sociala arrangemang etc.

En annan möjlighet är att Mackie föreslår att vi slutar fälla moraliska omdömen helt och hållet, och i stället börjar använda den moraliska vokabulären till att göra något annat. Vi kunde kanske använda den på det sätt som någon konkurrerande semantisk teori hävdar att vi har gjort hela tiden, och som skulle innebära att vi fällde moraliska omdömen om den teorin vore korrekt. Till exempel kunde vi börja använda den moraliska vokabulären till att uttrycka våra inställningar eller känslor, eller beskriva naturliga relationer mellan våra inställningar eller känslor

[10]Han skriver: ”Människor uppvisar ibland aktiv illvilja gentemot varandra, men även bortsett från det är de nästan alltid mer angelägna om sina själviska målsättningar än om att hjälpa varandra. Moralens primära funktion är att motverka denna begränsning hos människors sympatier.” (s. 108)

och diverse handlingsalternativ, eller kanske till och med engagera oss i något slags detaljerad moralisk fiktion. Inget av dessa alternativ skulle dock räknas som att ägna sig åt *moralisk* diskurs.

Om vi däremot ger upp antagandet att Mackie betraktar anspråket på objektivitet som essentiellt, så kan vi i stället tolka honom som att han föreslår att vi överger detta anspråk utan att det räknas som att överge moralisk diskurs – vi skulle fortfarande fälla moraliska omdömen, men bara sådana som är fria från metafysiska misstag.

Denna tredje tolkning framstår som den mest plausibla. Den första tolkningen, enligt vilken Mackie rekommenderar att vi fortsätter att fälla objektiva moraliska omdömen, verkar långsökt mot bakgrund av att han menar att alla sådana omdömen är falska, och den är svår att förena med hans tal om moralen som ”något vi får skapa” och att vi måste ”bestämma oss för vilka moraliska uppfattningar vi ska anamma” (s. 106). Den andra tolkningen, enligt vilken Mackie rekommenderar att vi använder den moraliska vokabulären till att göra något annat än att fälla moraliska omdömen, verkar också orimlig i ljuset av hans beskrivning av det tilltänkta scenariot, som ju går ut på att vi skulle anamma moraliska uppfattningar och inta moraliska förhållningssätt. ”Min förhoppning”, skriver han, ”är att vi kan resonera oss fram till lösningar på konkreta moraliska frågor utan att åberopa mytiska objektiva värden eller krav eller förpliktelser” (s. 199). Det är förstås *möjligt* att han med detta bara menar att vi bör fortsätta använda den moraliska vokabulären, men en sådan läsning framstår inte som välvillig.

Givet att den tredje tolkningen är den rimligaste så har vi ytterligare stöd för att Mackie inte betraktar anspråket på objektivitet som ett essentiellt drag hos moraliska omdömen – om anspråket vore essentiellt så skulle vi ju inte kunna överge det och fortfarande fälla moraliska omdömen. Detta utgör i sin tur stöd för att tillskriva honom en pluralistisk semantik, då denna förklarar hur den föreslagna reformen (så som jag har tolkat den) är möjlig. Vad Mackie rekommenderar är alltså att vi överger den objektivistiska varianten av moralisk diskurs, och ansluter oss till den metafysiskt oskyldiga icke-objektivistiska varianten.[11]

Ytterligare stöd för en pluralistisk tolkning utgörs av ett påpekande

[11]Hur en sådan reform ska kunna genomföras i *praktiken* är förstås en annan fråga. Om vi ska lyckas göra oss av med de omdömen som involverar anspråket på objektivitet så behöver vi först kunna identifiera dem. Mackie diskuterar inte denna fråga explicit, men jag gissar att han skulle peka på talarens/tänkarens *metaetiska* uppfattningar som en viktig faktor. Att avlägsna anspråket på objektivitet skulle alltså (åtminstone delvis) handla om att överge den metaetiska uppfattningen att det finns objektiva värden. Hur detta ska gå till är dock inte heller uppenbart.

Mackie gör i samband med att han parerar ett potentiellt missförstånd av misstagsteorins ontologiska komponent. Han understryker att förnekandet av objektiva värden är en andra ordningens, metaetisk tes, inte en första ordningens, substantiell moralisk uppfattning. I synnerhet påtalar han att förnekandet av objektiva värden inte ska förstås som den substantiella uppfattningen att den gängse moralen är korrupt. Han skriver sedan:

> Dessa första och andra ordningens uppfattningar är inte bara distinkta utan helt oberoende av varandra: det är möjligt att vara en andra ordningens moralisk skeptiker utan att vara en första ordningens sådan [. . .]. (s. 16)

Man kunde tro att Mackie här bara vill påtala att andra ordningens moralisk skepticism – det vill säga förnekandet av objektiva värden – inte implicerar första ordningens moralisk skepticism – det vill säga den substantiella uppfattningen att den gängse moralen är förkastlig. Att inte vara en första ordningens moralisk skeptiker innebär dock här inte bara att man inte anser att den förhärskande moralen är korrupt, utan även att man hyser substantiella moraliska uppfattningar som ligger i linje med denna. Vad Mackie menar när han säger att ”det är möjligt att vara en andra ordningens moralisk skeptiker utan att vara en första ordningens sådan” är alltså att det är möjligt att förneka existensen av objektiva värden och samtidigt hysa gängse moraliska uppfattningar. Han skriver:

> En person [kan] hysa starka moraliska övertygelser [som ligger i linje med den gängse moralen] och samtidigt tro att de bara [är] attityder och riktlinjer med avseende på handlande som personen själv och andra [omfattar]. (s. 16)

Det senare ska här förstås som att det involverar förnekandet av objektiva värden.

Olsons (2014, s. 41, n. 75) tolkning av denna passage tycks gå ut på att Mackies poäng är att kombinationen i fråga är *psykologiskt* möjlig. Jag finner denna tolkning långsökt i ljuset av att Mackies syfte är att klargöra vad *tesen* att det inte finns några objektiva värden går ut på. Att klargöra innehållet i en tes handlar ju om att stava ut dess *logiska* relationer till andra teser, inte om att ange vilka teser det är psykologiskt möjligt att godta ihop med den. Dessutom verkar det trivialt att det är psykologiskt möjligt att ha starka moraliska övertygelser och samtidigt förneka existensen av objektiva värden; denna kombination lär ju exemplifieras av åtskilliga deltagare i den metaetiska debatten.

Mackies poäng kan alltså inte rimligen vara (enbart) att kombinationen i fråga är psykologiskt möjlig. En rimligare tolkning är att han (dessutom) menar att själva tesen att det inte finns några objektiva värden inte nödvändigtvis kommer i konflikt med innehållet i första ordningens

moraliska uppfattningar. Det är dock svårt att se hur han skulle kunna anse detta om han inte accepterade en pluralistisk semantik. Om alla moraliska omdömen vore förbundna till objektiva värden så skulle de ju falsifieras *en masse* av att inga sådana entiteter existerade.

4. HYBRIDTEORI

Hur ser då den icke-objektivistiska varianten av moralisk diskurs ut enligt Mackie? Även om han inte är särskilt explicit på denna punkt så finns det passager som tyder på att han godtar ett slags ”hybridteori”, enligt vilken icke-objektivistiska moraliska omdömen både beskriver naturliga fakta och uttrycker talarens attityder. Teorin i fråga kombinerar således element från två semantiska teorier som Mackie uttryckligen avfärdar, nämligen *naturalism* och *non-kognitivism* (s. 32–35). Nedan ska jag försöka ge stöd åt denna tolkning.

Mackie kontrasterar objektiva föreskrifter mot vad han kallar ”institutionella” sådana (s. 82). Institutionella föreskrifter är intimt knutna till någon form av social praktik (en institution), där deltagarna uppvisar vissa karakteristiska beteendemönster, och sätter socialt sanktionerad press på varandra att anpassa sig (s. 80–82). Mackie pekar på schackregler som illustration av institutionella föreskrifter (s. 80–81). Andra exempel kunde vara (implicita eller explicita) regler inom områden som grammatik, stavning, etikett eller mode.

Utöver icke-moraliska institutioner som schack anser Mackie att det även finns en *moralisk* institution.[12] Precis som schackinstitutionen kräver av sina deltagare att inte flytta torn diagonalt, så kräver moralinstitutionen av sina deltagare att inte bryta löften, stjäla, döda etc. Detta tal om att en institution kräver något är bara ett metaforiskt sätt att prata om krav som deltagarna, via komplicerad social interaktion, ställer på sig själva och varandra. Som Mackie uttrycker det är institutionella krav ”konstituerade av mänskliga tankar, beteenden, känslor och attityder” (s. 81).

Det finns enligt Mackie två olika sätt att beskriva moralinstitutionens krav. Å ena sidan kan vi beskriva dem ”utifrån” (s. 67). I så fall rapporterar vi bara ett ”sociologiskt faktum” (1980, s. 98, n. 2), och omdömet i fråga räknas inte som ett moraliskt omdöme. Men vi kan också ”tala

[12]Eller rättare sagt verkar han anse att det finns flera olika institutioner som har den gemensamma egenskapen att vara moraliska institutioner, till exempel löftesinstitutionen (som han fokuserar på) eller ”institutionen att hjälpa andra” (79). Det är dock oklart hur Mackie tänker sig att dessa moraliska institutioner närmare bestämt skiljer sig från icke-moraliska institutioner. Är exempelvis mode eller etikett moraliska institutioner?

inom institutionen", varvid beskrivningen av det institutionella kravet får "evaluativ och föreskrivande kraft" (s. 68). Därmed räknas omdömet i fråga som moraliskt.[13]

Det är inte alldeles lätt att få grepp om Mackies abstrakta redogörelse för vari skillnaden mellan att tala inom en institution och att beskriva den utifrån består. Det verkar dock inte handla om att den som talar inom en institution tror eller hävdar att institutionen eller dess föreskrifter är sanktionerade av *objektiva* föreskrifter. För det första skiljer Mackie explicit mellan inom-institutionella omdömen och omdömen om objektiva föreskrifter (s. 69, 72). Dessutom gör redogörelsen generella anspråk, och det vore märkligt om man skulle behöva tro eller hävda exempelvis att schackregler är objektivt sanktionerade för att tala inom schackinstitutionen.

Jag får snarare intrycket att Mackie menar att skillnaden primärt har att göra med vissa *icke-kognitiva* aspekter av talaren. Att tala inom en institution innebär att "på ett substantiellt sätt ge institutionen sitt bifall, att anamma och stödja vissa karakteristiska beteendemönster och att fördöma andra" (s. 72); den som talar inom en institution "ansluter sig till att uttrycka dess krav" (s. 75). Detta låter som någonting icke-kognitivt.

Denna tolkning får även stöd av att Mackie säger att det rör sig om att tala (och tänka) "på de karakteristiska sätt genom [...] vilka deltagarna bidrar till att konstituera institutionen" (s. 81; se även 1980, s. 98, n. 2). En institution konstitueras av att deltagarna utövar ett socialt sanktionerat tryck på varandra (och sig själva) att bete sig på vissa karakteristiska sätt. De relevanta psykologiska tillstånden behöver därmed vara motivationellt verksamma, vilket talar för att det primärt rör sig om känslor, önskningar, inställningar eller dylikt.

Skillnaden mellan att tala inom en institution och att beskriva den utifrån verkar alltså primärt handla om att ha och uttrycka vissa icke-kognitiva psykologiska tillstånd i relation till institutionen och dess föreskrifter. Om jag exempelvis säger att det är fel att stjäla, och då talar inom moralinstitutionen, så säger jag att det finns ett institutionellt krav att inte stjäla (detta är den naturalistiska delen), men jag uttrycker också vissa icke-kognitiva attityder i relation till detta institutionella krav (detta är den non-kognitivistiska delen).

Denna redogörelse för hur Mackie ser på den icke-objektivistiska varianten av moralisk diskurs tycks gå bra ihop med min tolkning av hans reformförslag för moralisk diskurs, och den är lätt att förena med hans

[13] Mackie menar att John Searles (1964) berömda invändning mot Humes lag misslyckas delvis på grund av ekvivokation på dessa två sätt att prata om institutionella krav (66–72).

tal om att moralen är ”något vi får skapa” och att dess syfte är att hjälpa oss att ”bestämma oss för vad vi ska göra” (s. 106). Vad som återstår när vi har gett upp det gamla projektet att försöka upptäcka objektiva moraliska sanningar är att kollektivt forma moralinstitutionen, vars syfte är just att hjälpa oss vid moraliskt beslutsfattande (i synnerhet att sätta press på individer att agera på sätt som är kollektivt fördelaktiga).

Enligt min tolkning anser Mackie alltså att det finns två olika sätt att fälla moraliska omdömen. Ett sätt är att tillskriva något en objektivt föreskrivande värdeegenskap. Ett annat är att rapportera en institutionell föreskrift samtidigt som man uttrycker vissa icke-kognitiva attityder. I själva verket är Mackies moraliska semantik än mer komplicerad. Efter att ha skilt mellan ”det påstådda objektiva intrinsikala kravet” och ”talarens eget bifall åt en institution och dess krav” (s. 72), så skriver han att dessa

> […] normalt inte förekommer i isolering, och uppfattningar som pekar ut någon av dem som *meningen* [*the* meaning] hos moraliska termer är orimliga och förvisso felaktiga analyser av vanligt moraliskt språkbruk. (s. 72, Mackies kursivering)

Detta påpekande är kongenialt med min pluralistiska tolkning, men det indikerar också att Mackie anser att de två innebörderna ofta, men inte alltid, är sammanflätade.[14] I de flesta fall när vi säger att en handling är moraliskt rätt, så yttrar vi alltså något med en sammansatt innebörd – vi säger att handlingen är objektivt föreskriven, och att den är institutionellt föreskriven, och dessutom uttrycker vi vissa icke-kognitiva attityder i relation till denna institutionella föreskrift.[15]

Vad som tonar fram är med andra ord en ganska komplicerad moralisk semantik, väsentligt mer komplicerad än vad som ofta antas. Men detta borde inte överraska oss i ljuset av Mackies varning att

> […] ju mer arbete filosofer har lagt ned på [frågor om] mening, både i etik och på annat håll, desto fler komplikationer har kommit i dagen. Det står vid det här laget tämligen klart att ingen enkel redogörelse för meningen hos första ordningens moraliska omdömen kommer att vara korrekt, kommer att adekvat fånga ens de vanliga, konventionella innebörderna av de huvudsakliga moraliska termerna […]. (s. 20)

[14]Detta förklarar vad Mackie menar när han skriver att ”de flesta människor, när de fäller moraliska omdömen, gör implicit anspråk på att, *bland annat*, peka på någonting objektivt föreskrivande” (35, min kursivering).

[15]Mackie verkar tänka sig att omdömen med denna sammansatta innebörd är falska. En annan möjlighet är dock att de saknar sanningsvärde, till följd av att ha en icke-kognitiv komponent.

Det är kanske inte uppenbart vad Mackie menar här med ”enkel redogörelse”, men en närliggande tolkning är att han har i åtanke klassiska semantiska teorier som non-kognitivism, naturalism och inte minst den teori som Mackie själv tillskrivs av standardtolkningen. Enligt sådana teorier finns det en enda analys som gäller samtliga moraliska omdömen, och enligt denna analys finns det en enda semantisk funktion som de alla utför. Mackie tycks förkasta båda dessa idéer.

5. SLUTSATS

Det finns alltså en hel del som talar för att standardtolkningen av Mackies moraliska semantik är felaktig. Mackie tycks varken acceptera (1) att samtliga moraliska omdömen gör anspråk på att beskriva objektiva moraliska fakta, eller (2) att detta anspråk är ett essentiellt drag hos moraliska omdömen. I stället verkar han förespråka en mer komplicerad semantisk teori, enligt vilken det finns olika slags moraliska omdömen, varav vissa är rent institutionella. Den misstagsteori som Mackie själv förespråkar ska alltså inte förstås som tesen att samtliga moraliska omdömen är falska. Hans uppfattning tycks snarare vara att det metafysiska misstag som genomsyrar (befintlig) moralisk diskurs bara gäller de flesta moraliska omdömen, närmare bestämt de som involverar anspråket på objektivitet.[16]

LITTERATUR

Berker, S. 2011. Föreläsningsanteckning. http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic972109.files/phil173-2011-lec4-garner.pdf (hämtad 2014-09-06)

Finlay, S. 2008. ”The Error in the Error Theory”. *Australasian Journal of Philosophy* 86, nr 3, s. 347–69.

Francén, R. 2007. *Metaethical Relativism: Against the Single Analysis Assumption*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Francén, R. 2010. ”Moral Motivation Pluralism”. *Journal of Ethics* 14, nr 2, s. 117–48.

Gill, M. B. 2009. ”Indeterminacy and Variability in Meta-Ethics”. *Philosophical Studies* 145, nr 2, s. 215–34.

Johansson, J. och J. Olson. 2015. ”Against Pluralism in Metaethics”. I *The Palgrave Handbook of Philosophical Methods*, red. C. Daly, s. 593–609. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Loeb, D. 2008. ”Moral Incoherentism: How to Pull a Metaphysical Rabbit out of a Semantic Hat”. I *Moral Psychology*, vol. 2, *The Cognitive Science of Morality: Intuition and Diversity*, red. W. Sinnott-Armstrong, s. 355–85. Cambridge, Mass.: The MIT Press.

[16]Jag vill tacka Jens Johansson, Jonas Olson, Olle Risberg, Per Algander och Karin Enflo för värdefulla kommentarer.

Mackie, J. L. 1946. ”A Refutation of Morals”. *Australasian Journal of Philosophy* 24, nr 1, s. 77–90.
Mackie, J. L. 1977. *Ethics: Inventing Right and Wrong*. Harmondsworth: Penguin Books.
Mackie, J. L. 1980. *Hume's Moral Theory*. London: Routledge & Kegan Paul.
Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism*. Oxford: Clarendon Press.
Olson, J. 2014. *Moral Error Theory: History, Critique, Defence*. Oxford: Oxford University Press.
Searle, J. 1964. ”How to Derive 'Ought' From 'Is'”. *The Philosophical Review* 73, nr 1, s. 43–58.
Sturgeon, N. L. 2006. ”Ethical Naturalism”. I *The Oxford Handbook of Ethical Theory*, red. D. Copp, s. 91–121. New York: Oxford University Press.
Timmons, M. 1999. *Morality without Foundations*. New York: Oxford University Press.